

Els trastorns de l'espectre de l'autisme (TEA) fan referència a un grup de trastorns del neurodesenvolupament que inclouen tots els individus que presenten una alteració quantitativa o qualitativa en la interacció social, en la comunicació (llenguatge verbal i no verbal) i que a més associen una sèrie d'interessos inusuals restringits i repetitius.

El terme "espectre" fa referència a una àmplia gamma de signes i símptomes, així com també perfils clínics i nivells intel·lectuals. I és que suposa, en definitiva, conceptualitzar la simptomatologia autista clàssica en un context més dimensional, ampli i heterogeni (i no en una categoria única).

És a dir, els TEA són un grup de trastorns heterogenis entre ells però amb tres símptomes en comú:

- *Dificultats en la relació social*
- *Dificultats en la comunicació (llenguatge verbal i no verbal)*
- *Tendència a presentar conductes repetitives i interessos inusuals o restringits*

El que sí que queda clar és que en tots els casos s'observen en major o menor mesura alteracions al llarg de les seves vides i que la presentació clínica en un mateix individu serà molt diferent segons el moment del desenvolupament en què es trobi (primera infància, etapa escolar, adolescència i edat adulta).

Com es diagnostiquen els TEA?

El diagnòstic dels TEA és clínic (és a dir, s'estableix recollint la informació pertinent a través d'una història clínica completa i detallada del nen) i es basa a més en una valoració estandarditzada del desenvolupament psicomotor i del perfil de funcionament cognitivoconductual. En alguns individus, això no obstant, especialment si es tracta de nens molt petits, resulta en ocasions difícil d'establir un diagnòstic concret. En aquests casos, el més important és assegurar-se d'iniciar com més aviat millor un tractament específic i dirigit als símptomes més rellevants.

Els exàmens complementaris de neuroimatge, genètics o analítics d'un altre tipus, tot i que es practiquen de manera habitual, no són capaços de fer per si sols el diagnòstic de TEA. Serveixen per descartar altres trastorns associats o per valorar alguna patologia neurològica en concret.

La utilitat de les proves de ressonància magnètica funcional, la magnetoencefalografia, la tomografia per emissió de positrons (PET) o diferents proves neurofisiològiques com els potencials evocats es limiten a l'àmbit de la recerca i no es fan servir rutinàriament en la pràctica clínica habitual.

Quins són els símptomes principals del TEA?

Tot i que els símptomes del trastorn de l'espectre autista (TEA) varien d'un nen a un altre, els símptomes nuclears de tots ells giren al voltant de tres característiques principals:

- Dificultats a nivell social
- Dificultats en la comunicació verbal i no verbal (o el llenguatge corporal)
- Conductes repetitives o estereotipades

Els nens amb el TEA no solen seguir els patrons típics en desenvolupar les seves habilitats socials i de comunicació. En general, els pares són els primers que noten una sèrie de conductes inusuals en els seus fills en comparar-los amb altres nens de la mateixa edat.

Fins i tot abans del seu primer aniversari, alguns nadons poden mostrar certa passivitat (són excessivament tranquils, ploren o demanen poc la presència dels que en tenen cura). En altres ocasions es concentren excessivament en alguns objectes o els costa establir contacte visual i no solen establir el joc típic de vaivé ni de balbuceig amb els seus pares.

En canvi, altres nens es poden desenvolupar normalment fins als 18 mesos i fins i tot fins al segon any de vida, però després comencen a fer-se evidents signes de pèrdua o escàs interès compartit i es poden mostrar silenciosos, retrets o indiferents davant dels senyals socials.

Dificultats en l'àrea de la sensibilització

La majoria dels nens amb TEA tenen dificultats per establir interrelacions socials adequades al nivell de desenvolupament. Hi pot haver cert desinterès per l'entorn que els rodeja o una integració pobre (de vegades els sembla que "no escolten bé" perquè no es giren quan senten el seu nom ni davant de les consignes) i mostren una certa tendència a "fer la seva". El contacte visual pot ser dispers i en general la seva mirada és fugissera. Els costa reconèixer les expressions facials i les emocions de les persones que els rodegen i, per tant, tenen dificultats en la comprensió "del que li passa a l'altre" o empatia. Per exemple, en l'edat escolar la majoria dels nens comprenen que altres persones tenen informació, sentiments i objectius diferents als seus. Els nens amb TEA poden no tenir aquesta comprensió, per la qual cosa són incapaços de predir o d'entendre les accions de les persones que els rodegen.

A més, els nens amb TEA poden malinterpretar o no ser capaços d'entendre els senyals socials (un somriure, una ganyota o quan els piquen l'ullet) que habitualment ens ajuden a entendre les relacions i interaccions socials. Per a aquests nens, una pregunta com "no pots esperar un segon?" sempre significa el mateix independentment del context social en el qual es produeixi (independentment de si qui la formula està fent realment una pregunta o emetent un comentari sarcàstic). Sense l'habilitat per interpretar el to de veu de l'altra persona, els gestos, les expressions facials i els senyals del "llenguatge corporal" (també conegut com llenguatge no verbal), els nens amb TEA poden malinterpretar els senyals que reben del seu entorn i respondre d'una manera inadequada o estranya.

I, d'altra banda, a les persones que els rodegen també els pot resultar difícil comprendre el llenguatge corporal peculiar d'aquests nens. Les seves expressions facials, els seus moviments i gestos sovint són vagues, imprecisos i inadequats al context, i no es corresponen amb el que estan fent, dient o sentint.

Dificultats en la comunicació verbal i no verbal

Per als nens amb TEA, assolir i seguir les etapes típiques del desenvolupament en l'àrea del llenguatge pot no ser tan fàcil. Per exemple, alguns nens amb autisme poden presentar:

- Retard franc del desenvolupament del llenguatge oral
- Compromís del llenguatge no verbal o gestual:
 - Escàs contacte visual
 - Dificultats en l'atenció compartida
 - Dificultats per discriminar expressions facials en les persones de l'entorn
 - Carència de gestos expressius
 - Escassa entonació o gesticulació
- Aprendre a comunicar-se fent servir gestos o un llenguatge propi o "argot"
- Instrumentalitzar l'adult quan es vol aconseguir alguna cosa (els agafen de la mà per atansar un objecte que ells volen)
- Parlar només amb paraules senzilles o repetir certes frases una vegada i una altra, semblant incapaços de combinar les paraules per formar oracions amb sentit
- Repetir paraules o frases que escolten
- Fer servir paraules que semblen estranyes, fora de lloc i de context, o que tenen un significat especial conegut únicament per aquells familiaritzats amb la forma de comunicar-se del nen

Això no obstant, hi ha una "subpoblació" de nens amb TEA que tenen habilitats excel·lents per al llenguatge i desenvolupen de forma molt precoç una gran riquesa de vocabulari i una estructura gramatical molt semblant a la dels adults. Són els nens amb Síndrome d'Asperger. El seu discurs és molt característic: amb una entonació de veu monòtona i amb escassa gesticulació (veu robòtica), a més de ser aclaparador i unidireccional (centrat en els seus temes d'interès).

Conductes repetitives i interessos restringits

Amb freqüència, els moviments dels nens amb TEA poden ser repetitius, i els seus comportaments, inusuals. Aquestes conductes poden ser des d'extremes i molt notòries a lleus i discretes. Per exemple, alguns nens poden agitar els braços, balancejar el seu cos repetidament o caminar amb patrons específics, mentre que d'altres poden moure els dits davant dels seus ulls de manera subtil o mirar córrer l'aigua o un objecte mentre aquest gira.

Els nens amb TEA es poden sentir fascinats amb objectes en moviment o amb les petites parts dels objectes (com les rodes, les llums o el volant d'un cotxe). Poden presentar conductes d'alienació de joguines en lloc de jugar-hi fent ús de la imaginació. També es poden molestar molt si algú canvia de lloc accidentalment una de les seves joguines.

Això no obstant, de vegades la conducta repetitiva també pot prendre la forma d'una preocupació persistent i intensa. Per exemple, es poden obsessionar (i acumular informació sobre el tema) amb les marques o els models de cotxes, els horaris del tren, els números o amb tot tipus de temes científics.

Tot i que els nens amb TEA amb freqüència se'n surten millor amb les rutines en les seves activitats diàries i el seu entorn, la inflexibilitat pot ser extrema i causar dificultats greus. Poden insistir a voler menjar sempre exactament els mateixos aliments o a seguir sempre la mateixa rutina per anar a l'escola. I un canvi lleu en aquesta rutina els pot resultar excessivament perturbador, essent en ocasions causa de sensació de frustració i rabioles. Això no obstant, no hi ha dos nens que expressin exactament els mateixos tipus de símptomes i amb la mateixa gravetat.

D'altra banda, tanmateix, el TEA pot anar acompanyat d'altres manifestacions clíniques (a més dels tres símptomes principals ja analitzats), tal com es detalla tot seguit:

- Hipersensibilitat al soroll,
- Hipersensibilitat a determinades olors, textures o sabors,
- Selectivitat alimentària (amb dificultat per provar aliments nous),
- Malaptesa en la motricitat fina i/o en la gruixuda,
- Dificultats en la percepció espacial o la integració visual/motriu,
- Disfunció executiva (escassa capacitat d'organització, planificació, atenció mantinguda, control d'impulsos i inflexibilitat),
- Baixa capacitat d'abstracció,
- Problemes de son.

Com ajudar els nostres nens i adolescents amb TEA?

Una valoració completa portada a terme per un equip multidisciplinari permetrà de recollir informació fonamental per fer un bon diagnòstic i detectar les necessitats del nen o la nena i la seva família. Aquestes són les bases per elaborar un pla de treball individualitzat amb objectius revisables que permetran al nen d'evolucionar i anar avançant.

Proporcionar informació sobre les característiques del nen a la família, les persones que en tenen cura i els professionals del seu entorn és crucial per aconseguir desmuntar falsos mites, augmentar la sensibilitat en la interacció amb ells i afavorir la comprensió de les conductes que els preocupen.

La intervenció terapèutica s'enfoca de manera que:

- Afavoreixi l'establiment de rutines que proporcionin seguretat, afavoreixin l'autonomia i evitin conflictes.
- S'estimuli la comunicació del nen o la nena: en funció del grau d'afectació i de la seva edat, l'estimulació es pot realitzar mitjançant sistemes augmentatius i alternatius de comunicació (SAAC) i fins i tot estratègies per mantenir una conversa recíproca.
- Es fomentin les competències socials a través de l'aprenentatge d'habilitats socials: les regles bàsiques de conducta, les rutines socials, l'empatia, la comprensió de l'humor i els dobles sentits, etc.
- Es treballi l'educació emocional: el control de les emocions, la forma d'expressar-les, el foment de l'autoestima, la millora de la frustració, etc.
- S'ensenyin estratègies per solucionar conflictes o situacions que preocupen la família o el nen o la nena.
- Es facin servir tècniques que permetin al nen o l'adolescent de tenir un comportament esperable i/o adequat al context. Relaxació, tècniques d'autocontrol...
- Intervenció mitjançant metodologia *TEACCH*: és específica per a cada nen i s'estableix en col·laboració amb la família. Té l'objectiu d'incrementar la seva motivació i les habilitats per explorar i aprendre, oferir estratègies per millorar les habilitats socials, comunicatives i d'autonomia, activitats d'integració, etc.

- Es facin servir els seus interessos per aconseguir introduir nous aprenentatges o coneixements. L'ús de les seves motivacions facilita els aprenentatges.
- Es potenciïn les seves capacitats per ajudar-los a augmentar l'autoestima i el benestar.

El treball coordinat entre pares, mestres, psicòlegs, equip pedagògic i altres especialistes resulta d'una importància fonamental en l'evolució del nen o l'adolescent amb TEA.

